

Савченко Тетяна Федорівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Жук Ілона Василівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 205-1 КК УКРАЇНИ

Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 18 вересня 2019 року № 101-IX було декриміналізовано ст. 205 Кримінального кодексу (далі – КК) України» Фіктивне підприємництво», під яким розумілося створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона. Це, у свою чергу, зумовило активне застосування працівниками правоохоронних органів статті 205-1 КК. Підrobлення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців», що підтверджується статистикою. Так, відповідно до статистичних даних Генеральної прокуратури України, у 2018 році було зареєстровано 269 кримінальних правопорушень цього виду, у 2019 році – 478, у 2020 році – 635, за I півріччя 2021 – 348 правопорушень [1]. Таким чином, виключення з КК статті 205 «Фіктивне підприємництво» сприяло усуненню використання протиправних важелів впливу на малий та середній бізнес. Однак проблема захисту порядку функціонування підприємницької діяльності та відповідно необхідність регулювання даної сфери суспільних відносин не зникли, що свідчить про потребу розроблення тієї моделі кримінально-правової норми, яка була б взмозі ефективно протидіяти посяганням проти встановленого законодавством порядку створення та подальшого функціонування юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Отже, диспозиція ст. 205-1 КК передбачає: «Внесення в документи, які відповідно до закону подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи-підприємця, завідомо неправдивих відомостей, а також умисне подання для проведення такої реєстрації документів, які містять завідомо неправдиві відомості». У контексті викладеного можемо побачити певну невідповідність назви статті і її змісту, оскільки термін «підrobлення документів» є більш широким поняттям, ніж «внесення завідомо неправдивих відомостей». Відповідно до Листа

Національного банку України «Щодо способів підробки документів, а також ознак (властивостей) підроблених документів, за якими вони можуть бути виявлені» від 16.02.2007 № 48-012/214-1688 «часткова підробка документів – це такий вид підробки, коли в реквізити справжнього документа вносяться зміни, доповнення чи виконуються заміна якої-небудь його частини». Підробка визнається повною «коли по справжньому документові відтворюються ще раз всі його складові частини (папір, палітурний матеріал та ін.), текстовий і фоновий друк, рукописне та машинописне заповнення бланка, підписи посадових осіб, відтиски печаток та інші реквізити» [2]. У свою чергу, Верховний Суд у своїй постанові від 20.04.2020 р. по справі № 742/318/18 зазначає: «Внесення до документів неправдивих відомостей означає включення інформації, яка повністю або частково не відповідає дійсності» [3]. Отже, доповнення офіційного, непідробленого документу, внесенням до нього інформації, яка повністю або частково не відповідає дійсності, буде вважатися частковим підробленням.

Аналіз судової практики свідчить, що до кримінальної відповідальності за ст. 205-1 КК, зазвичай, притягається особа, яка безпосередньо ставить ініціали з підписами та надає документи до державного реєстратора, вносить неправдиві відомості стосовно власного наміру здійснення господарської діяльності та його наступним керуванням. При цьому оминається кінцевий бенефіціарний власник, який в більшості випадків, і є суб'єктом складання такого документу, що містить ознаки повної підробки. Разом з тим, така підробка необов'язково відбувається шляхом внесення неправдивих відомостей. Так, для реєстрації юридичної особи, відповідно до п. 5 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [4], подається установчий документ юридичної особи у разі створення юридичної особи на підставі власного установчого документа. Згідно зі ст. 57 Господарського кодексу таким установчим документом є засновницький договір або статут. Статут, який затверджується власником майна (засновником) суб'єкта господарювання чи його представниками, має містити такі обов'язкові положення: «найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством» (п. 4 ст. 57) [5]. Таким чином, статут може визнаватися підробленим без внесення до нього неправдивих відомостей, а за наявності факту його посвідчення особою, що не має наміру займатися виконанням подальших керівних обов'язків, тобто, формальним засновником, який підписує документи, адже об'єктивно стороною правопорушення охоплюється: 1) внесення в

документи, які відповідно до закону подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи – підприємця, завідомо неправдивих відомостей; 2) умисне подання для проведення такої реєстрації документів, які містять завідомо неправдиві відомості. При цьому, особа, яка складає завідомо підроблений документ, в більшості випадків, залишається під час здійснення кримінального провадження «невстановленою слідством особою».

В свою чергу, В.С. Котковський та А.Л. Дробчак, аналізуючи проблеми застосування цієї норми, зазначають: «в розумінні змісту ст. 205-1 Кримінального кодексу України кримінальне правопорушення полягає у внесенні в реєстраційні документи завідомо неправдивих відомостей або подання завідомо неправдивого документа, однак фактично для реєстрації використовуються справжні документи реальних людей, які відповідають дійсності і, як правило, саме ці люди і підписують реєстраційні документи або довіреності» [6, с. 165]. Все вище викладене свідчить про необхідність подальшого здійснення теоретичних розробок питання щодо застосування ст. 205-1 КК України, особливо в умовах існування проблем захисту порядку функціонування підприємницької діяльності в Україні.

Список використаних джерел

1. Статистична інформація Генеральної прокуратури України / Офіс Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua>.
2. Лист Національного банку України «Щодо способів підробки документів, а також ознак (властивостей) підроблених документів, за якими вони можуть бути виявлені» від 16.02.2007 року № 48-012/214-1688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1688500-07#Text>.
3. Постанова Верховного Суду від 20.04.2020 р. Справа № 742/318/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89733004>.
4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.
5. Господарський Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
6. Дробчак А. Л., Котковський В. С. Юридичний аналіз підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 164–166.